עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ב:
מא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ו:
מב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הל' יב סמג עשין מח טוש"ע שם סי' י סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ז ע"ש], ב) [נ"ל רלה], ג) [לקמן עה.], ד) [שם לו: גיטין מו.], ה) גיטין מה: [יבמות כה.], ו) [כל זה ליתא במשנה דגיטין מה: אלא כך איתא שם א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה וע"ש בפרש"י גם רש"ל מ"ז ועי' גירסת הרא"ש].

ממאנת והולכת לה תנו רבנן [א][א]הלכה אצל חכם והתירה מקודשת [ב]אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אמר [ג]רבא לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי אלעזר הא ר"מ דאמר [ד]אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הא ר"א דאמר [ה]אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מאי היא [ו]דתנן [ג]המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר משום שם רע לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר לא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר [ו](רבי אלעזר אומר אחד צריך ואחד אינו צריך לא יחזיר) אמר רבי אלעזר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב ולא

הלכה. אמר קידושין אצל חכם: **והתירה.** מן הנדרים: **אצל רופא וריפא אותה.** מן המומין: **עוקר הנדר מעיקרו.** שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי קא נדרת והיא אומרת לו לא וחכם אומר לה הרי הוא בא לך לידי כך הילכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין: **מכאן ולהבא.** אבל עד עכשיו היו עליה נמצא שבשעת תנאי הקידושין הטעתו: הכי גרסינן **והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת.** וקשיא חכם אחכם: **הא.** דקתני מקודשת ר"מ היא: **דאמר אדם רוצה.** אינו מקפיד אם תלך אצל חכם: **אין אדם רוצה כו'.** הילכך אדעתא דהכי לא קידשה: **משום נדר.** שהיתה נדרנית: **לא יחזיר.** מפרש במסכת גיטין [מו.] תרי טעמי איכא למ"ד משום קלקולא שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך ותנשא ונמצא שם רע שאינו ש"ר או נדר נעקר ע"י חכם ומקלקלה זה ואומר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר לא יחזיר ואם חביבה היא עליך לא תמהר להוציאה ואי אתי תו לקלקל לא מהימן שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק את הדבר ואיכא למ"ד כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים: **כל נדר שידעו בו רבים.** שנדרתו בפני עשרה: **לא יחזיר.** קסבר טעמא משום שלא יהו פרוצות בנדרים הוא וכי נדרה בפני רבים הוה נדר שאין לו הפרה כדאמרינן בגיטין [שם] פרצה יותר מדאי קנסוה: **שלא ידעו בו רבים.** דיש לו הפרה לא קנסוה והכי אמר התם דרבי יהודה לא חייש בנדר לקלקולא: **רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם.** שאין הבעל יכול להפר שאינו מדברים שבינו לבינה ולא עינוי נפש: **לא יחזיר.** קסבר טעמא משום קלקולא הלכך בהאי איכא קלקולא דאומר אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשיך דרוצה הייתי שתתבזה בבית דין ויתירו לך: **ושאינו צריך חקירת חכם.** נדר שהבעל יכול להפר: **יחזיר.** דבהאי לא מצי לקלקלה שהיה לו להפר ולא הפר: **לא אסרו צריך.** חקירת חכם: **אלא מפני שאינו צריך.** שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול דלאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין אלא מפני מה אסרוהו מפני שאינו צריך דיכול הוא לכחש ולומר לא הייתי יודע שאני יכול להפר וגזרו האי אטו האי: **מאי טעמא דרבי יהודה.** דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה:

ממאנת והולכת לה. תימה דבריש יבמות (דף ג: ושם) תנן ואי אתה מוצא בחמותו ואם חמותו כו' או שמיאנו ואמאי והא משכחת לה בקידשה על תנאי ולא בעל דאפי' רב מודה לאביי דאינה צריכה גט וי"ל דאפילו מיאון אינה צריכה אבל קשה דמשכחת לה בקידש על תנאי ובעל לשמואל דאמר משום ר' ישמעאל דאמר הכא דממאנת ויש לומר דלשמואל ולרבי ישמעאל נמי נראה מותרת אפילו אם לא מיאנה ואת שהיא ערוה כשלא נודע לה הטעות והא דקאמר ממאנת והולכת לה היינו שאם נודע לה הטעות יש לה למאן דאם לא מיאנה ועמדה אצלו מחלה התנאי אי נמי ממאנת לאו דוקא אלא אפילו בלא מיאון אינה כלל אשתו ואפי' נודע לה הטעות וריב"ן תירץ ביבמות דרבי ישמעאל איירי בקידושי טעות אבל בקידושי קטנות מודה דאינה ממאנת ומתני' דיבמות לא איירי אלא בקידושי קטנות וקשה דבפרק בא סימן (נדה נב. ושם) משמע בהדיא דבקידושי קטנות נמי איירי רבי ישמעאל דאמר חברותי דרב כהנא סבור למיעבד עובדא כרבי יהודה ואף ע"ג דנבעלה דאמר עד שירבה השחור על הלבן אמר להם רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש ורבתה בכייה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו וליכא למימר דלאו דוקא דבר שאמר אותו צדיק אלא כעין אותו דבר שאמר אותו צדיק דהא מסיק התם נמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ומאי נמנו וגמרו שייך כאן כיון דרבי ישמעאל מודה בקידושי קטנות שאין יכולה למאן ופשיטא שבתו לא היתה יכולה למאן ועל מה היו עומדין למנין דאפילו רבי יהודה דאמר עד שירבה השחור מודה דכשבנה מורכב על כתיפה דאין יכולה למאן דהא אמרינן התם דמודה רבי יהודה כשנבעלה ומיהו יש לומר דמתני' בפרק קמא דיבמות (דף ג:) דלא כרבי ישמעאל אף על גב דאמרינן התם דבפלוגתא לא קמיירי היינו אמינא דט"ו נשים ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא ולהכי לא פריך ליה ממתני' דיבמות ולא מסתם מתניתי' דנדה דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ובהדיא אית ליה לשמואל כמי שמת (ב"ב קנ. ושם) דבודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור ובשילהי פרק נושאין על האנוסה (יבמות ק: ושם) דאמרינן משכחת לה בקידושי טעות כדרב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפסה כו' אין להוכיח דרבי ישמעאל איירי דוקא בקידושי טעות מדשביק קידושי קטנות דאיירי בהן התם מעיקרא ונקט קידושי טעות דר' ישמעאל איירי נמי בקידושי קטנות כדמוכח בנדה (נב. ושם) אלא משום דההיא סוגיא קאי אמילתיה דשמואל דאמר התם לעיל עשרה כהנים עומדים ופירש כו' ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא כדפרישית לכך נקט קידושי טעות ואם תאמר ולרבי אלעזר דאמר לעיל דברי הכל צריכה הימנו גט ואפי' בקידושי טעות לא סבר כרבי ישמעאל אם כן תיקשי לשמואל סתם מתניתין דהתם דלא מצי לאוקמי מתני' דהתם לא בקידושי קטנות ולא בקידושי טעות כרבי אלעזר ולעיל דוחקין לאוקמי סתם מתניתין כוותיה ויש לומר בדוחק דהוה מוקי לה כגון שפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין: **חכם** עוקר הנדר מעיקרו כו'. אין לפרש דבלשון תליא מילתא שהרי קדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ הלכך הוא אצל הרופא וריפאו אמאי אמר לקמן דמקודשת אלא בקפידת המומין תלוי הטעם שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין אבל נדרים ליכא קפידא הואיל ועוקרו למפרע אבל אי לא הוה עקר להו אלא מכאן ולהבא הוי נמי קפידא עונש משעת הנדר עד שעת התרה ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר כדקתני במתניתין נמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר וטעמא שעל מנת כן מקדשה שאם לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים שיהיו קדושין קיימין והיכא דידע קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהיו מבוטלין דשמא לא יהיה להם היתר אבל היכא דהותרו קודם ידיעתו הא לא רצה לבטלם מפני הנדרים שאין עתה שום קפידא: **משום** שם רע לא יחזיר. אומר ר"י דמאן דמפרש בהשולח (גיטין מו.) טעמא משום קלקולא בשביל אותו קלקול לא יהא גט בטל ובניה ממזרים שהרי לא עשה תנאי בגט כיון שלא התנה ולא כפל ותדע דליכא תנאי דלאי עשה תנאי מאי טעמא דמאן דלא חייש לקלקולא ועוד דאם עשה תנאי מה מועיל מה שאמרו דלא יחזיר בכך לא יבטל התנאי אלא ודאי לא עשה לה תנאי גמור אלא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך כדאמרינן התם וליכא אלא לעז בעלמא ולפי זה אין צריך טעם שבקונטרס דכיון דאמר לא יחזיר לא חיישינן תו לקלקולא כיון דלא חשש לבדוק בכל ענין מגרש לה אלא כיון דחשש ממזרות ליכא משום לעז נמי ליכא למיחש דודאי אם היה יכול להחזירה היה לן לחוש פן יוציא לעז כדי להחזירה אפילו ניסת כבר דסבור דמותרת לחזור לו דשוגגת היא אבל עתה שאינו יכול להחזירה למה יוציא לעז וליכא למימר דהכא כיון דאמר משום שם רע אני מוציאך גלי אדעתיה שאינו רוצה שיהא גט אם אינו שם רע כמו בזבין ולא איצטריכו ליה זוזי (לקמן צז.) והנהו דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל (קידושין מט:) דסגי בגלוי דעת דע"כ הכא בעינן תנאי מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא דאמר בעינן תנאי כפול והכא בדלא כפליה לתנאיה ומה שייך הכא תנאי כפול אי סגי בגלוי דעת אלא ודאי בעינן תנאי ולרבי מאיר דבעינן תנאי כפול אפילו לעז ליכא כיון דלא התנה ולא כפל: אי

תוספות רי"ד

בהכי הוא דלא הוו קידושין הא לא אתני הוי קידושין. קידושין דרבנן הוא דצריכה הימנו גט מדבריהם שלא יאמרו אשת איש יצאה בלא גט אבל מדאורייתא אינה מקודשת כלל והוי מק"ט כדאמרי' לגבי נדרים וכיון שמה"ת אינה מקודשת מש"ה ארוסה אינה אוכלת בתרומה שמא ימצאו בה מומין בין מומין גדולים בין מומין קטנים שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה כלל):

מוסף רש"י

ממאנת והולכת לה. דלאו נישואין הוו, לענין זנות נמי לא מיתסרא עליה, דפנויה בעלמא היא ולא אמרינן בעילות שבעל משגדלה הוו קידושין, דקסבר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל, ולא נתכוין לחזור ולקדשה (נדה נב.) וכיון דלא בעיא מיאון גיטא לאו אשתו הויא ואי זינתה הרי היא כפנויה שזינתה ומותרת לו (יבמות ק.). **אדם רוצה** שתתבזה אשתו בבית דין. כלומר אינו מקפיד בכך (גיטין מו.). **המוציא** את אשתו משום נדר. שנדרה, ואמר אי אפשי באשה נדרנית (גיטין מה:). לא יחזיר. וטעמא מפרש התם בהשולח גט שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך זו אצל חכם לאחר שניסת ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע שיש היתר לנדר שנדרה, אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה, שהיתה חביבה עלי ביותר, ונמצא זה מבטל גיטו למפרע ועוקרו, ובניה מן השני ממזרים, לפיכך אומרים לו מתחלה הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר עולמית, ואם היא חביבה עליך לא ובקש היתר לנדרה, ואי תגרש לא תהשתא ודאי שנואה היא עליו ותו לא מצי עקר גיטה בדברי שקר (יבמות כה.). משום שם רע. שיצא עליה לעז זנות (גיטין מה:). לא יחזיר. ואפילו נמצאו דברים בדאים (שם) כדפרישית. טעמא שמא תנשא לאחר ויצא קול על הלעז הראשון ששקר היה ויתחרט המגרש ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא וכו' (יבמות כה.). כל נדר שידעו בו רבים. שנדרתו ברבים, לא יחזיר. דאין לו הפרה, ור' יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים, הלכך אי נדרה נדר ברבים פריצות היא בנדרים וקנסוה, ושלא ידעו בו רבים דיש לו הפרה לא קנסוה (גיטין מה:). כל נדר שצריך חקירת חכם. שילך לפני חכם ולבקש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר, לא יחזיר. דר"מ סבר טעמא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר, יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה (שם). ושאינו צריך חקירת חכם. אלא הוא יכול להפר, לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה, לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא היפר (שם). **לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך.** לא אסרו זה שצריך חקירת חכם להחזיר אלא מפני זה שאינו צריך, דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקול, לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשיך, דלאו מפני דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין בפני חכם לילך לבית דינו ולישאל על נדרה, אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן, שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשיך (שם).